

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені М. П. ДРАГОМАНОВА

Білецька Вікторія Вікторівна

УДК 101.9(477)(4)(043.3)

**ІВАН МІРЧУК
ЯК ІСТОРИК УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОСОФІЇ:
ЄВРОПЕЙСЬКИЙ КОНТЕКСТ**

09.00.05 – історія філософії

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата філософських наук

Київ – 2019

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі філософії Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор філософських наук, професор
Кравченко Петро Анатолійович,
Полтавський національний педагогічний
університет імені В. Г. Короленка,
професор кафедри філософії.

Офіційні опоненти: доктор філософських наук, професор
Сторожук Світлана Володимирівна,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України,
професор кафедри філософії;

кандидат філософських наук
Бежнар Ганна Петрівна,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка,
доцент кафедри української філософії та
культури.

Захист відбудеться 12 лютого 2019 року о 12:00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 26.053.13 у Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова за адресою: 01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова за адресою: 01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9.

Автореферат розісланий 9 січня 2019 року.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Б. К. Матюшко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Становлення світогляду представника української нації, який корелювався б із необхідністю самоствердження й самотворення громадянина ХХІ століття, пов'язується із важливістю не втратити ті глибинні субстанційно-духовні надбання, що є основою національного відродження та самобутності українського народу. У зв'язку з цим, потребує детального аналізу наукова спадщина окремих дослідників, які відіграли важливу роль у становленні й розвитку вітчизняної науки, культури. Актуалізація та переосмислення історії української духовності уможливили повернення в середовище сучасного культурного простору імен видатних українських філософів, істориків, публіцистів, громадських діячів, письменників, які тривалий час навмисно замовчувалися або дискредитувалися в Україні.

Чільне місце серед українських філософів, творчість яких не була належно поцінована в Україні, посідає постать Івана Мірчука, який вважається «амбасадором української культури». Перебуваючи в еміграції і будучи справжнім патріотом, І. Мірчук убачав основний вектор діяльності у визволенні України зі стану національно-культурного поневолення, а також прагнув представити її як рівноправну європейську державу. Це один із перших філософів, хто встановив стійкий взаємозв'язок між духовними особливостями народу, його ментальністю зі специфікою філософської думки конкретного мислителя, а також розкрив характерні риси національної філософської думки.

Таким чином, існує потреба у більш детальному вивченні та аналізі розроблених І. Мірчуком методу репрезентативних типів та етнопсихологічних досліджень. Перший передбачав окреслення соціокультурного портрета українця, базуючись на ключових світоглядних рисах українського філософа Г. Сковороди, на протипагу письменнику Л. Толстому, творчість якого увібрала в себе ментальні риси російського народу. Тим більше, що метод етнопсихологічного дослідження уможливив вивчення проявів духовності народу у конкретній, чітко окресленій ділянці, що дозволило зі здобутих часткових даних зробити висновки про цілісність духовності загалом.

Отже, актуальність теми дисертаційного дослідження зумовлена:

– недостатнім вивченням історико-філософської проблематики у творчій спадщині І. Мірчука, епістолярій якого добре відомий за кордоном, проте малознаний в Україні. Велику кількість праць науковця, присвячених дослідженню етнопсихології українського народу та його духовності, дотепер не перекладено українською мовою, що ускладнює їх вивчення і творче осмислення;

– необхідністю подальшого упровадження в методологію філософських, історичних та літературознавчих досліджень, застосованих мислителем методів репрезентативних типів та етнопсихологічного досліджу, з метою

характеристики духовності представників різних історичних епох, соціальних верств та походження;

– важливістю проведення аналізу проблем, що впливали і продовжують впливати на розвиток української філософської думки зокрема і слов'янської загалом та чинників, які їх породжують, через призму етнопсихічних, ментальних та світоглядних особливостей українців;

– необхідністю відродження й розвитку національної культури, що визначає своєрідність сучасного життя українського народу, оскільки на тлі всезагальних процесів універсалізації і глобалізації гостро постала проблема ствердження національної самоідентичності, збереження ціннісних орієнтирів.

Філософську спадщину І. Мірчука вітчизняними дослідниками та вченими української діаспори розглянуто у таких напрямках:

– у етнопсихологічному напрямку творчість мислителя проаналізовано в монографіях О. Гук «Антропологічні концепції української філософії першої половини ХХ ст.» та П. Гнатенка «Український національний характер», статтях В. Яніва «До систематизації поглядів Івана Мірчука на українську людину», О. Кульчицького «Професор Іван Мірчук – філософ української духовності» та «Іван Мірчук – дослідник української духовності», а також Т. Довбенко «Ціннісні орієнтації української ментальності»;

– у історико-філософському напрямку спадщину І. Мірчука вивчав Ю. Корбуш у дисертаційній праці «Філософсько-релігійні та освітні погляди українських мислителів у діаспорі», С. Возняк, М. Голянич та Ю. Москаленко – у навчально-методичному посібнику «Філософська думка в Україні: імена та ідеї», Т. Закидальський і Д. Кирик – у статті «Про спадщину Івана Мірчука» та М. Шафовал – у замітці «Іван Мірчук як філософ»;

– у біографічному напрямку філософська творчість мислителя стала предметом вивчення Т. Андрійчук, В. Білодіда, Д. Буріма, Р. Голята, І. Грабовської, О. Ковальчук, Н. Полонської-Василенко, П. Савчука, В. Стецюка, які в розвідках дають уявлення про основні етапи життя, творчої спадщини І. Мірчука.

Однак дослідження широкого кола джерел свідчить про те, що вітчизняні й діаспорні філософи та історики філософії ХХ – ХХІ століть здебільшого звертали увагу на аналіз життєвого шляху І. Мірчука, а науково-дослідну та громадсько-просвітницьку діяльність мислителя розглянуто ними лише фрагментарно.

Цінними для дослідження стали праці та розвідки самого І. Мірчука, частину з яких було віднайдено в архівних установах України, зокрема Центральному державному архіві зарубіжної україніки (Ф. 12 «Колекція документів українських еміграційних організацій та установ (перша половина ХХ століття)», Оп. 1, Спр. 69; Ф. 15 «Колекція журналів, газет та бюлетнів, виданих в Україні та за кордоном», Оп. 1, Спр. 59, а також Центральному державному архіві вищих органів влади та управління України (Ф. 4158 «Український науковий інститут в Берліні (УНІ), м. Берлін, Німеччина» Оп. 1, Спр. 26).

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційне дослідження проведене в межах планової комплексної наукової теми кафедри філософії Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка «Культурно-історична детермінація розвитку людського потенціалу в процесі формування громадянського суспільства в Україні» (державний реєстраційний номер 0116U002584).

Мета і завдання дослідження. Метою роботи є комплексний історико-філософський аналіз поглядів І. Мірчука на специфіку української філософської думки в європейському та, передусім, загальнослов'янському контексті.

Реалізація поставленої мети зумовила необхідність послідовного розв'язання таких дослідницьких **завдань**:

- визначити світоглядно-методологічні засади та ідейні джерела історико-філософських досліджень І. Мірчука;

- висвітлити ключові аспекти та характерні риси ранніх праць мислителя;

- проаналізувати «філософію серця» Г. Сковороди за її інтерпретацією І. Мірчуком;

- з'ясувати ставлення І. Мірчука до академічної філософії XVIII – XIX століть;

- розкрити світоглядні орієнтири Лесі Українки у розумінні мислителя;

- визначити головні ознаки та особливості слов'янської філософії в розумінні їх І. Мірчуком;

- з'ясувати погляди вченого на проблему взаємозв'язку між ментальністю народу, національною філософією та специфікою філософської думки конкретного мислителя;

- проаналізувати філософську доктрину В. Липинського в інтерпретації І. Мірчука;

- показати значення й цінність історико-філософської спадщини І. Мірчука для української філософської науки.

Об'єктом дослідження є філософська спадщина І. Мірчука в контексті європейського філософування.

Предмет дослідження – історико-філософська проблематика у працях І. Мірчука.

Теоретико-методологічними засадами дослідження є доробок українських і зарубіжних філософів, істориків філософії, а також філософські праці та розвідки самого І. Мірчука. В основу дисертації покладено комплекс філософських та загальнонаукових підходів, методів та принципів. Пріоритетним визначено міждисциплінарний підхід, оскільки розгляд історико-філософської проблематики у спадщині І. Мірчука перебуває на перетині історії філософії, філософської антропології, етнопсихології та філософії культури.

Історико-філософське дослідження теоретичної спадщини І. Мірчука ґрунтується на таких методологічних принципах:

– об'єктивності, що дозволив обґрунтувати теоретичні висновки, що випливають із аналізу текстів першоджерел і не містять політичних чи ідеологічних оцінок;

– історизму, який використаний для врахування суспільно-історичних умов, за яких формувався світогляд І. Мірчука;

– методологічного плюралізму, що забезпечив використання різноманітних підходів, методів та принципів дослідження, що поєднуються на засадах взаємодоповнюваності.

Для виконання поставлених завдань та досягнення мети у роботі застосовано низку загальнонаукових та спеціальних методів дослідження:

– біографічний метод, який уможливив реконструювати основні етапи життя українського філософа в еміграції, простежити формування його індивідуальних цінностей та філософсько-світоглядних орієнтирів;

– структурно-систематичний та метод класифікації, що забезпечили цілісність та логічну впорядкованість наукових пошуків;

– методи узагальнення, аналізу та синтезу дозволили з тематично різнорідних розвідок мислителя та зібраних даних біографії філософа цілісно вивчити його історико-філософську спадщину;

– дедуктивний та індуктивний методи уможливили на підставі визначених І. Мірчуком спільних філософічних тенденцій у слов'янському світі дійти до специфіки українських духовних традицій, пов'язавши національний світогляд із національною філософією, і навпаки – через дослідження філософської творчості окремих представників слов'янських народів сформувати уявлення про філософські тенденції слов'янського регіону загалом;

– метод історіографічного аналізу забезпечив адекватне вивчення джерельного та історіографічного матеріалу, за допомогою якого вдалося всебічно висвітлити ступінь наукової розробки теми;

– герменевтичний метод зумовив вивчення першоджерел у контексті культурної доби, визнання невичерпності автентичного тексту й неперервності традиції;

– діалектичний метод сприяв вивченню та аналізу тенденцій, закономірностей у розвитку явищ і процесів української філософської думки XVIII – початку XX століть;

– етнопсихологічний та метод репрезентативних типів уможливили розкриття ключових характеристик світогляду українського народу і слов'янства загалом та його впливу на розвиток філософської творчості;

– термінологічний метод посприяв визначенню основних понять, що використовувалися під час дослідження.

Дослідження спирається на класичну традицію європейської історико-філософської думки, зокрема І. Канта, філософська спадщина якого вплинула на формування світогляду І. Мірчука, а також Х. Вольфа, Г. Гегеля, Ф. Шеллінга, що визначили вектори розвитку філософської думки України XVIII – першої половини XX століть. Важливими методологічними засадами, на які орієнтується дисертаційна праця, є висновки, що містять

роботи сучасних українських науковців – дослідників розвитку історико-філософської та суспільно-політичної думки в Україні (В. Андрущенко, А. Бичко, І. Бичка, Г. Волинки, В. Горського, М. Кашуби, П. Кравченка, П. Кралоюка, М. Лука, В. Ляха, Н. Мозгової, І. Немчинова, В. Нічик, І. Огородника, М. Поповича, М. Русина, С. Сторожук, М. Тарасенка, В. Татаркевича, О. Федіва, З. Хижняк, В. Шинкарука, В. Ярошовця).

Наукова новизна дослідження полягає у комплексному підході до філософських орієнтирів І. Мірчука, розкритті сутності та специфіки аналізу мислителем ключових концептів філософської думки України XVIII – початку XX століть у контексті української духовної традиції.

Наукова новизна результатів дослідження розкривається у наступних положеннях, що виносяться на захист:

Уперше:

– на основі системного аналізу тематичного спектра наукових досліджень та генези світогляду І. Мірчука встановлено, що розвиток філософських пошуків вченого прослідковувався в напрямку від гносеології і методології І. Канта до вивчення особливостей та проблем світогляду українського народу. Реконструйовано передумови зародження поглядів філософа, виявлено, що тематично широкий діапазон його пошуків від теорії часу і простору І. Канта до морально-етичних та естетичних сентенцій свідчить про глибину теоретичних узагальнень та суперечливість процесу формування філософських рецепцій мислителя;

– обґрунтовано, що специфіка української історико-філософської думки XVIII – початку XX століть у розумінні І. Мірчука полягала у поєднанні базових європейських філософських тенденцій розвитку з українською духовною традицією. Доведено, що ключовим напрямком історико-філософських досліджень І. Мірчука була проблема вивчення української духовності та ментальності, етнопсихічних характеристик українців, світовідчуття та світорозуміння у контексті слов'янської філософії, вплив останньої на розвиток філософської думки в Україні та формування її індивідуального обличчя. Показано, що І. Мірчук працював у руслі парадигми філософії як вияву національного характеру, одночасно обстоюючи ідею про те, що філософська творчість функціонує на основі власної національної культури, виявляючи її характерні риси;

– з'ясовано та розкрито визначені І. Мірчуком проблеми розвитку філософії слов'янських народів, серед яких: відсутність державності у більшості слов'ян і пов'язані з цим економічні труднощі; невирішені проблеми побутового характеру, що спричинили ставлення до філософії як до другорядної сфери життя; вплив російської цензури та схильність до політизації філософських ідей, слабке поєднання традиції та оригінальності у філософії слов'ян; горизонтальні, а не вертикальні тенденції спрямованості духовної енергії, що виражалися у поширенні філософських ідей не тільки у фаховій, але і в художній літературі та в мистецтві. Здійснено їх класифікацію на внутрішні та зовнішні.

Уточнено:

– особливості тлумачення І. Мірчуком слов'янської філософії, яка була пов'язана з необхідністю отримати емпіричний матеріал для дослідження специфіки української духовності. Показано, що для цього філософ обрав дедуктивний метод пізнання, за допомогою та на підставі якого, формулюючи спільні засади філософствування слов'ян, отримав змогу більш ґрунтовно розкрити етнопсихологічні риси українців та їхній вплив на розвиток національної філософії;

– розуміння та особливості трактування І. Мірчуком категорій «культура» та «цивілізація», які він протиставляв одна одній, вважаючи, що саме культура покликана гармонізувати взаємодію людини і природи, уникнувши відчуження між індивідом та навколишнім середовищем;

– можливість та умови впровадження у навчальний процес вищих навчальних закладів України XVIII–XIX століть (за І. Мірчуком) просвітницько-романтичних ідей Х. Баумайстера, Х. Вольфа, І. Канта, Ф. Шеллінґа.

Отримали подальший розвиток:

– застосовані І. Мірчуком методи етнопсихологічного дослідження та репрезентативних типів, які використовувалися мислителем з метою характеристики української духовності через представників різних історичних епох, соціальних верств та регіонального походження. Із цього боку проаналізована творчість Г. Сковороди, Лесі Українки, В. Липинського як типових представників української духовності та П. Лодія як репрезентанта української академічної філософії;

– дослідження значення І. Мірчука як історика української філософії, системна цілісність оцінки історико-філософської спадщини мислителя, аналіз спільних засад філософії слов'янських народів у ретроспективі тенденцій їхнього впливу на розвиток національних філософій регіону та пріоритетів наукової проблематики.

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійною науковою роботою. Положення новизни й висновки отримані її авторкою самостійно, усі публікації написано одноосібно.

Теоретичне значення результатів дослідження полягає в тому, що отримані в дисертації результати дають аргументоване цілісне уявлення про постать та погляди І. Мірчука як історика української філософії на розвиток філософської думки України XVIII – початку XX століть, творчість видатних українських письменників, поетів, ідеологів.

Положення і висновки дисертації дають можливість більш ґрунтовно зрозуміти і проаналізувати сутність та особливості слов'янської філософії, осмислити проблеми, що впливали і продовжують впливати на розвиток філософської думки окремих народів слов'ян, окресливши перспективи їхнього розвитку, а також з'ясувати етнопсихічні, духовно-світоглядні орієнтири українців, що дозволили сформувати індивідуальне обличчя української філософії. Одержані результати дали змогу встановити цінність та актуальність досліджень І. Мірчука для сучасної філософської науки.

Практичне значення результатів дослідження. Вони можуть бути використані в науково-дослідницькій роботі для подальшої розробки філософських поглядів українського мислителя, зокрема – історико-філософських аспектів його творчої спадщини, у навчальному процесі – як матеріал для розробки навчальних програм, написання науково-методичних посібників і підручників, створення лекційних фондів, спецкурсів та спецсеминарів з філософії, історії української філософії, історії української культури, у науково-пошуковій роботі студентів, магістрантів, гуртків, а також в організації виховної роботи; у суспільному житті – для пропаганди духовних надбань українського народу та збереження його історичної пам'яті, оскільки одержані результати сприяють аналізу сучасних явищ культурного життя та ідеологічних процесів, усвідомленню національної культурної самотності.

Апробація результатів дослідження. Основні положення й практичні результати дисертації обговорено на засіданнях кафедри філософії Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка та оприлюднено у доповідях на наукових конференціях: II Всеукраїнська наукова конференція «Україна в гуманітарних і соціально-економічних вимірах» (Дніпро, 2017); Науковий симпозіум «Гуманітарні та суспільні науки в Східній Європі: досягнення та перспективи» (Мінськ, 2017); Міжнародна науково-практична конференція «Розвиток сучасного суспільства в умовах глобальної нестабільності» (Одеса, 2017); Міжнародна науково-практична конференція «Сучасні тенденції розвитку науки» (Харків, 2017); Міжнародна науково-практична конференція «Сучасні виклики для суспільних наук в умовах глобалізації» (Львів, 2017); V Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні питання сучасної науки» (Івано-Франківськ, 2017); Міжнародна науково-практична конференція «Суспільні науки: історія, сучасний стан та перспективи досліджень» (Львів, 2017); Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні питання суспільних наук: наукові дискусії» (Київ, 2017); Всеукраїнська науково-практична конференція «Суспільні науки та сучасність: актуальні питання» (Запоріжжя, 2017); XXI студентська наукова конференція, присвячена 100-річчю історичного факультету (Полтава, 2018).

Публікації. Основні положення і висновки дисертації висвітлено в 16 публікаціях, із яких: одна стаття у зарубіжному науковому виданні, п'ять – у фахових виданнях України з філософських наук, з них 4 – у виданнях, внесених до міжнародних баз наукового цитування; десять – у збірниках матеріалів наукових конференцій.

Структура та обсяг дисертації зумовлені специфікою її предмету та логікою розкриття теми, а також метою та головними завданнями дослідження. Дисертаційна праця складається зі вступу, трьох розділів, які включають дев'ять підрозділів, списку використаних джерел до кожного розділу (258 найменувань, з них 9 – іноземними мовами) та висновків. Загальний обсяг роботи – 222 сторінки, з них 177 сторінок основного тексту.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **Вступі** викладено загальну характеристику дисертації: обґрунтовано актуальність теми, зв'язок роботи з науковими програмами, планами й темами, визначено об'єкт, предмет, мету і завдання дослідження, його теоретико-методологічні засади. Показано наукову новизну, теоретичне й практичне значення роботи, особистий внесок дисертанта, наведено положення, які виносяться на захист, і дані щодо апробації результатів дисертації, названо кількість публікацій за темою дослідження, означено обсяг роботи та її структуру.

У **першому розділі** – «**Джерельна база та теоретико-методологічні основи дослідження**» – здійснено аналітичний огляд джерельної бази, визначено методологічну основу дослідження, а також висвітлено ключові аспекти ранніх праць І. Мірчука.

У **першому підрозділі** – «**Теоретико-методологічні засади та принципи аналізу теоретичної спадщини І. Мірчука**» – визначено підходи, методи і принципи аналізу історико-філософської спадщини І. Мірчука. Методологічну основу роботи складають міждисциплінарний, антропологічний, аксіологічний та діяльнісний підходи; комплекс загальнонаукових та спеціальних методів дослідження: біографічний, структурно-систематичний, класифікації, узагальнення, аналізу, синтезу, індуктивний, дедуктивний, історіографічного аналізу, герменевтичний, діалектичний, термінологічний, репрезентативних типів, етнопсихологічний, а також принципи: конкретно-історичний, історико-генетичний, проблемно-хронологічний, об'єктивності, історизму, методологічного плюралізму.

Використані у дисертаційній праці підходи, методи і принципи дозволили максимально уникнути суб'єктивних оцінок та двозначностей у процесі дослідження і забезпечити достовірність результатів наукового пошуку.

У **другому підрозділі** – «**Історіографія дослідження історико-філософської проблематики у творчості І. Мірчука**» – проведено аналіз джерельної бази та наявної літератури, пов'язаної з дослідженням історико-філософської проблематики у теоретичній спадщині І. Мірчука, акцентовано увагу на відсутності у вітчизняному інтелектуальному дискурсі комплексних досліджень, присвячених історико-філософській та громадсько-академічній діяльності мислителя.

Здійснено класифікацію існуючих праць вітчизняних і діаспорних вчених, у яких безпосередньо висвітлювалася творчість І. Мірчука, за напрямками: біографічний (Т. Андрійчук, В. Білодід, Д. Бурім, Р. Голят, І. Грабовська, С. Іваник, О. Ковальчук, Н. Полонська-Василенко, П. Савчук, В. Стецюк, Л. Тарнашинська); етнопсихологічний (П. Гнатенко, О. Гук, Т. Довбенко, О. Кульчицький, В. Янів) та історико-філософський (С. Бондар, Г. Вдовиченко, О. Вертій, С. Возняк, М. Голянич, В. Горський, Т. Довбенко,

Т. Закидалький, Д. Кирик, Ю. Корбуш, Л. Миколаєнко, Ю. Москаленко, В. Огородніков, І. Огороднікова, Н. Рожанська, А. Сініцина, М. Шафовал, Р. Яремко).

Окрему групу джерел становлять архівні матеріали, філософські розвідки та дослідження самого І. Мірчука, частину з яких було віднайдено в архівних установах України, зокрема, Центральному державному архіві зарубіжної україніки та Центральному архіві вищих органів влади та управління.

У третьому підрозділі – «Основні аспекти ранніх праць І. Мірчука» – висвітлено ключові аспекти ранніх праць мислителя, вказано на їхню тематичну багатогранність і широке світобачення автора, прослідковано еволюцію наукових поглядів І. Мірчука: від кантівської гносеології і методології до проблем духовності.

Визначено, що основним філософським напрямком, послідовним adeptом якого був мислитель є неокантіанство. Раннє захоплення поглядами німецького мислителя визначило ідейне спрямування І. Мірчука, який своє філософське сходження розпочав із дослідження актуальності кантівської теорії простору у неевклідовій геометрії.

Поряд із методологією І. Канта тематика ранніх праць філософа стосувалася актуальних питань філософської науки. Так, зокрема, мислитель висвітлює питання співвідношення етики й політики, ґрунтовно досліджує предметне поле естетики, основи давньогрецької етики та теорії пізнання. Встановлено, що основною темою філософської творчості мислителя була проблема духовності. Уперше проблему духовності, що в своїй основі містить етнопсихологічні характеристики народу і знаходить вираз у філософських поглядах окремого представника цього народу, знаходимо у праці вченого, присвяченій президенту Чехословацької республіки Т. Масарику.

У другому розділі – «Українська філософська думка XVIII – XIX століть у теоретичному доробку І. Мірчука» – розкрито розуміння І. Мірчуком генези філософської думки України XVIII – XIX століть, а також визначено, що специфіка української історико-філософської думки зазначеного періоду у розумінні вченого полягала у поєднанні ключових європейських філософських тенденцій розвитку та української духовної традиції.

У першому підрозділі – «“Філософія серця” Г. Сковороди в контексті філософської думки України XVIII століття» – проаналізовано один із ключових концептів філософської спадщини Г. Сковороди – «філософію серця», за І. Мірчуком. Показано, що в основі вчення українського мислителя лежить поєднання раціонального та чуттєво-емоційного елементів власного світосприйняття та світобачення. Філософ належить до типу мислителів, чії особисті ідеї збігалися із власним способом життя, що дозволило І. Мірчуку порівняти Г. Сковороду з грецьким філософом Сократом.

Виявлено, що І. Мірчук трактував антропологізм українського філософа у трьох аспектах: онтологічному, теоретико-пізнавальному і морально-практичному. За мислителем, ключовим був морально-практичний аспект антропологізму Г. Сковороди, який полягав в обґрунтуванні моралі та поширенні її і словом, і діями.

Показано, що І. Мірчук вважав філософію Г. Сковороди ідейно-засадничим підґрунтям розвитку академічної філософії XVIII – XIX століть в Україні, а самого філософа визначив як типового представника української філософської традиції.

У другому підрозділі – «Характеристика української академічної філософії XVIII – XIX століть за І. Мірчуком» – з'ясовано, що розвиток академічної філософії в Україні слов'янознавець пов'язував із поширенням у Європі течій Просвітництва та Романтизму. Західноєвропейський Романтизм сприяв не лише культурному розвитку українського суспільства, а й формуванню в Україні академічної філософської думки, де суттєве значення мало сприйняття й осмислення просвітницько-романтичних ідей німецької філософії Х. Вольфа, І. Канта та Ф. Шеллінга.

Встановлено, що у філософських студиях І. Мірчук посилену увагу звернув на дослідження поглядів Х. Вольфа та послідовника його вчення – П. Лодія, виокремивши два напрямки поширення вольф'янської філософії в Україні – київський та львівський.

Показано, що ідеї європейського Просвітництва та Романтизму не були безапеляційно сприйняті та реалізовані в українському навчально-освітньому процесі. Упровадження цих ідей мало тенденційний характер з урахуванням специфіки українського інтелектуально-духовного потенціалу, а їх поширення стало результатом залучення української еліти до європейського культурного простору.

У третьому підрозділі – «Світоглядні орієнтири Лесі Українки за І. Мірчуком» – визначено пріоритетні світоглядно-філософські орієнтири Лесі Українки у розумінні І. Мірчука.

Встановлено, що, досліджуючи творчість Лесі Українки, своє завдання вчений вбачав у тому, щоб на прикладі такої яскравої індивідуальності показати та обґрунтувати вплив світогляду народу на творчість окремого митця, а також простежити, наскільки його світогляд знаходив свій вияв у об'єктивному дусі українського народу. І. Мірчук визначив, що світоглядні орієнтири української поетеси були пов'язані з такими аспектами, як: почуттєвість, філософічність літературної творчості, специфічне відношення людини до природи та індивідуалізм. Почуттєвість характеризувалася полярністю таких філософсько-етичних категорій, як любов-ненависть, зрада-вірність, щирість-оманливість тощо. Насичення поетичних творів філософською проблематикою було спільною рисою, що зближувало Лесю Українку з такими мислителями, як А. Міцкевич, Т. Масарик, Л. Толстой. Індивідуалізм І. Мірчук пов'язував із духовною

активністю особистості, виявом її вольових якостей, що втілилися у сміливості переконань та здатності їх відстояти.

У третьому розділі – «Слов'янська філософія та філософська думка в Україні початку ХХ століття в інтерпретації І. Мірчука» – проаналізовано слов'янську філософію та філософську думку в Україні початку ХХ століття в інтерпретації І. Мірчука, а також розкрито значення та цінність історико-філософської спадщини мислителя для сучасної світової та української філософської науки.

У першому підрозділі – «Головні проблеми й основи слов'янської філософії з погляду І. Мірчука» – розкрито головні проблеми, ознаки та особливості слов'янської філософії в розумінні їх І. Мірчуком, з'ясовано погляди вченого на проблему взаємозв'язку між ментальністю народу, національною філософією та специфікою філософської думки конкретного мислителя. Встановлено, що проблематика визначення та аналізу спільних засад філософії слов'янських народів, як явища, до І. Мірчука практично не розроблялася. Ним було виокремлено такі характеристики слов'янської філософії, як: практичний характер філософського знання та його тісний зв'язок із життям, антропоцентричність, релігійність, поширення ідеї месіанізму.

Окреслені мислителем проблеми розвитку філософської думки слов'ян класифіковано на зовнішні та внутрішні. Встановлено, що аналіз проблем та особливостей розвитку філософської думки слов'ян був для мислителя підготовчим етапом до основної теми його етнопсихологічних шукань – проблеми впливу української духовності та світогляду на розвиток національної філософії.

У другому підрозділі – «Філософська доктрина В. Липинського та її потрактування І. Мірчуком» – проаналізовано філософську доктрину В. Липинського в інтерпретації І. Мірчука як один із ключових концептів української філософської думки початку ХХ століття, встановлено, що мислитель здійснив аналіз поглядів українського історика через призму поняття «месіанізм».

У ході дослідження було з'ясовано, що І. Мірчук розумів месіанізм як віру в окреме, надзвичайно важливе, визначене наперед призначення народу, який, вважаючи себе носієм нових ідей, покликаний виконати в історії людства чітко визначену роль. Серед джерел, які вплинули на формування ідеї світової місії, слов'янознавець виокремлював: відсутність державності, релігійність та пов'язаний із нею містицизм.

Значення В. Липинського І. Мірчук розкриває у контексті того, що він сформував найвищу мету, до якої мусять прагнути усі громадяни України. Національну теорію державності історик поставив на власні рушійні сили, означивши селянський стан як носія модерної державницької ідеї.

Цінність філософської концепції В. Липинського, за І. Мірчуком, полягає також у тому, що месіанізм українського народу він пов'язав з державницькою ідеологією, визначивши сутність месіанської ідеї українців

як досконалий синтез Заходу та Сходу, де можна чітко простежити місце України у світі.

У третьому підрозділі – «Значення творчості І. Мірчука в контексті вітчизняної філософської думки» – показано значення та цінність історико-філософської спадщини І. Мірчука для сучасної української філософської науки. Виокремлено комплекс проблем, які підіймав у своїх працях філософ. Серед них: співвідношення етики та політики, проблема доведення п'ятого постулату Евкліда, ідея загальнослов'янської філософії, проблема виокремлення репрезентативних типів народу, використання методу психоаналізу для створення цілісного образу Г. Сковороди, проблема світоглядних орієнтирів Лесі Українки та ідея месіанізму у творчості В. Липинського. Вказано, що ці проблеми, не втрачили актуальності і до сьогодні та стають предметом для подальших досліджень. У підрозділі утверджується думка про те, що визначальним чинником діяльності мислителя була турбота за долю України та визволення її зі стану національно-культурного поневолення, а також намагання представити Україну як рівноправну європейську державу. Тому вивчення історико-філософської спадщини І. Мірчука є важливою передумовою інтеграції української філософської науки в загальноєвропейський науковий дискурс, репрезентувавши її як самодостатній елемент у розвитку європейської духовної культури.

ВИСНОВКИ

1. Світогляд і наукове мислення І. Мірчука формувалися у роки визвольних змагань українського народу, що були позначені постійною боротьбою за збереження та відродження духовного спадку українців. Характеризуючи у працях український світогляд та духовність, мислитель знаходив у них гармонійне поєднання традицій Заходу та Сходу, і переконував, що навіть у часи найбільшої руїни Україна не втрачала живого органічного зв'язку із культурними центрами Заходу та була своєрідним ретранслятором нових, прогресивних ідей на Схід. Тому І. Мірчука можна вважати посередником між двома духовними світами – західним та східним.

2. Змістовий діапазон ранніх праць мислителя засвідчує їхню тематичну багатогранність та широкий світогляд І. Мірчука. Своє філософське сходження він розпочав із дослідження кантівської теорії простору у неевклідовій геометрії. У ранніх розвідках висвітлюються питання співвідношення етики й політики, досліджується предметне поле естетики, основи грецької етики та теорії пізнання. Еволюція наукових поглядів І. Мірчука відбувається від кантівської гносеології та етики до проблем духовності.

3. Вперше ідея про існування національної філософії прозвучала у праці І. Мірчука, присвяченій творчості Г. Сковороди. Ключова ідея Г. Сковороди, за І. Мірчуком, – глибокий антропологізм, найповніше виражений концептом «філософія серця». Антропологізм Г. Сковороди

І. Мірчук вперше охарактеризував у трьох аспектах: онтологічному, теоретико-пізнавальному і морально-практичному. Онтологічний аспект вчення мислителя представлений концепцією про три світи: макрокосм, мікрокосм та символічний світ. Теоретико-пізнавальний аспект вчення філософа реалізується в гармонійній взаємодії мікрокосму і макрокосму та проєкції останнього на внутрішню сутність людини, головне завдання якої – самопізнання. Ключовим чинником антропологізму Г. Сковороди був морально-практичний аспект, який, на думку слов'янознавця, полягав в обґрунтуванні моралі та поширенні її і теоретично, і практично.

4. Посилену увагу у філософських працях І. Мірчук звертає на аналіз української академічної філософії XVIII – XIX століть. Її розвиток вчений пов'язував із поширенням у Європі ідей Просвітництва і Романтизму, насамперед – ідей французьких та німецьких просвітників, вчення Х. Вольфа. Мислитель виокремив два напрямки розповсюдження вольф'янської системи в Україні – київський та львівський. Київський був представлений Києво-Могилянською академією, де процес вольф'янізації йшов цілком органічно. У львівському напрямку впровадження ідей вольф'янства розпочалося наприкінці XVIII століття. Особливу увагу І. Мірчук звернув на постать П. Лодія, який здійснив переклад підручника Х. Баумайстера.

5. За визначенням І. Мірчука, творча спадщина Лесі Українки ґрунтується на таких світоглядних орієнтирах, як: почуттєвість, філософічність літературної творчості, специфічне відношення людини до природи та індивідуалізм. Почуттєвість поетеси І. Мірчук характеризував полярністю таких філософсько-естетичних категорій, як: любов, правда, щирість, відданість, самотність, надія тощо. Протиставлення почуттів у драматичних творах Лесі Українки було для І. Мірчука доказом філософічності її творчої діяльності. Індивідуалізм героїв її драматичних творів ґрунтувався на необхідності розвитку вольових якостей особистості. Сама ж Леся Українка індивідуальність особистості вбачала у сміливості переконань та в можливості відстояти власну думку.

6. І. Мірчук – один із перших філософів, який почав детально та аргументовано розробляти тезу про існування спільних засад філософської думки слов'янських народів. Він зробив сміливу спробу визначення загальної характеристики слов'янської філософії як явища та окреслив пріоритетні напрямки для подальшої роботи її представників. За І. Мірчуком, можна виокремити два типи проблем, які стримували розвиток тогочасної філософської думки слов'янських народів – зовнішні та внутрішні. До зовнішніх належать: відсутність державності у більшості слов'ян, що неминуче породжувало проблеми із матеріальним становищем, а відтак філософія сприймалася як другорядна сфера життя; вплив російської цензури та схильність до політизації філософських ідей. Внутрішні мали більш фундаментальний характер. До них І. Мірчук включав слабке поєднання традиції та оригінальності у філософській думці слов'ян, а також

горизонтальні тенденції спрямованості духовної енергії, що позначилося на насиченості філософічними елементами народної творчості та культури. Остання тенденція визначила напрямок цієї творчості – від абстрактної теорії безпосередньо до людини. Тому слов'янська філософія – це, насамперед, антропологія, у якій переважає практичний характер. На думку І. Мірчука, практично вся філософська теорія слов'ян знаходить конкретне вираження у житті. Таку особливість слов'янської філософії, як месіанізм, мислитель виводив із релігійності, а також почуттєвості, що переважає над раціоналізмом.

7. Аналіз основ та проблем слов'янської філософії, здійснений І. Мірчуком, був підготовчим етапом до ключової теми творчості мислителя – впливу духовності на розвиток національної філософії. Він вважав, що кожна творчість, із-поміж них і філософська, розвивається на ґрунті своєї національної культури і виявляє характерні риси останньої. Учений стверджував, що національна філософія, насамперед, віддзеркалює специфічні риси кожної нації і глибоко закорінена в особливих силах народного духу. Зважаючи на таке розуміння І. Мірчуком особливостей розвитку національної філософії, констатуємо, що мислитель працював у межах парадигми філософії як вияву національного характеру.

8. Цінність досліджень І. Мірчука філософської спадщини В. Липинського полягає у тому, що він здійснив аналіз поглядів українського історика через призму месіанізму. Месіанізм слов'янознавець розумів як віру в окреме, надзвичайно важливе, наперед визначене призначення народу, який, вважаючи себе носієм нових ідей, має виконати в історії людства чітко визначену роль. Джерела месіанської ідеї І. Мірчук вбачав у релігійних почуттях та пов'язаному з ними містицизмі. Мислитель довів, що В. Липинський сформував ту найвищу мету, до якої повинні прагнути усі громадяни України. Месіанська ідея українців була сформована як ідея посередництва між Заходом та Сходом. Особливість поглядів українського історика полягала у тому, що месіанізм він пов'язав із державницькою ідеологією.

9. Зasadничою ідеєю творчості І. Мірчука була турбота за долю України з одного боку, а з іншого – намагання представити її як рівноправну європейську державу. Тому цілком виправданим є означення мислителя як «амбасадора української культури». Цінність досліджень вченого полягає у тому, що він окремі елементи культури розглядає у тісній структурній залежності від філософського аспекту, пов'язуючи філософію і національну культуру з народною психікою, світоглядом. Не менш важливими для сьогодення проблемами, які мислитель актуалізував у працях, вважаємо такі: співвідношення етики та політики, проблема доведення п'ятого постулату Евкліда, ідея загальнослов'янської філософії, проблема виокремлення репрезентативних типів народу, використання методу психоаналізу для створення цілісного образу Г. Сковороди, проблема світоглядних орієнтирів Лесі Українки та ідея месіанізму у творчості В. Липинського.

Означені проблеми, більшість з яких І. Мірчук розробляв вперше, свідчать про цінність досліджень мислителя, адже значна їх частина не втратила актуальності й сьогодні, залишається дослідженою недостатньо, а відтак – відкритою для майбутніх розробок.

СПИСОК ПРАЦЬ, ОПУБЛІКОВАНИХ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових періодичних видання інших держав та виданнях України, що внесені до міжнародних баз наукового цитування, інших фахових виданнях України з філософських наук:

1. Білецька В. Ідея слов'янської філософії у теоретичній спадщині І. Мірчука. *East European Science Journal*. 2017. № 12 (28), Vol. 4. P. 54–58.
2. Білецька В. «Філософія серця» Г. Сковороди у філософських рефлексіях І. Мірчука. *Філософські обрії*. 2016. Вип. 36. С. 51–60.
3. Білецька В. Духовні аспекти державницької концепції В. Липинського в інтерпретації І. Мірчука. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія Філософія. Філософські перипетії*. 2017. Вип. 57. С. 104–109.
4. Білецька В. І. Мірчук про основні вектори розвитку української академічної філософії XVIII – початку XIX століть. *Гілея: науковий вісник: збірник наукових праць*. 2017. Вип. 116. С. 133–137.
5. Білецька В. Цінність історико-філософської спадщини І. Мірчука: академічно-педагогічний аспект. *Філософські обрії*. 2018. Вип. 39. С. 55–65.
6. Білецька В. Основні аспекти ранніх праць І. Мірчука. *Мультиверсум: філософський альманах*. Київ: Інститут філософії імені Г. С. Сковороди. 2017. Вип. 1/2 (159/160). С. 184–196.

Тези і статті в інших наукових виданнях:

1. Білецька В. Вольфганська філософія П. Лодія у творчій спадщині І. Мірчука. *Сучасні тенденції розвитку науки: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Харків, 2017 р.): у 2-х ч.* Херсон: Гельветика, 2017. Ч. 2. С. 151–154.
2. Білецька В. Вплив вольфганства на філософську думку в Україні XVIII – XIX століть у працях І. Мірчука. *Сучасні виклики для суспільних наук в умовах глобалізації: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Львів, 2017 р.)*. Львів: Львівська фундація суспільних наук, 2017. С. 6–10.
3. Білецька В. Естетичні погляди І. Мірчука у контексті його педагогічної діяльності в Українській студії пластичного мистецтва. *Актуальні питання суспільних наук: наукові дискусії: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 2017 р.)*. Київ: Київська наукова суспільствознавча організація, 2017. С. 45–49.

4. Білецька В. Іван Мірчук – дослідник української духовності. *Розвиток сучасного суспільства в умовах глобальної нестабільності*: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Одеса, 2017). Одеса: Причорноморський центр досліджень проблем суспільства, 2017. С. 18–22.

5. Білецька В. Іван Мірчук: основні штрихи до біографії філософа. *Суспільні науки та сучасність: актуальні питання*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (Запоріжжя, 2017 р.). Запоріжжя: Класичний приватний університет, 2017. С. 5–10.

6. Білецька В. Ідея національної філософії у працях І. Мірчука. *Україна в гуманітарних і соціально-економічних вимірах*: матеріали II Всеукраїнської наукової конференції (Дніпро, 2017 р.). Дніпро: Охотник, 2017. Ч. I. С. 97–99.

7. Білецька В. Погляди на український світогляд І. Мірчука в дзеркалі слов'янської філософії. *Суспільні науки: історія, сучасний стан та перспективи досліджень*: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Львів, 2017 р.). Львів: Львівська фундація суспільних наук, 2017. С. 5–10.

8. Білецька В. Релігійна компонента філософського світогляду Т. Масарика у працях І. Мірчука. *Гуманітарні та суспільні науки в Східній Європі: досягнення та перспективи*: матеріали наукового симпозиуму (Мінськ, 2017 р.). Мінськ: Інститут інноваційної освіти, 2017. С. 6–10.

9. Білецька В. Співвідношення понять культура та цивілізація у інтерпретації І. Мірчука. *Актуальні питання сучасної науки*: матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції (Івано-Франківськ, 2017 р.): у 2-х ч. Херсон: Гельветика, 2017. Ч. 2. С. 117–120.

10. Білецька В. Ідея репрезентативних постатей у філософських дослідженнях І. Мірчука (на прикладі творчості Г. Сковороди та Л. Толстого). *Збірник матеріалів XXI студентської наукової конференції, присвяченої 100-річчю історичного факультету* (Полтава, 2018 р.). Полтава: ІВЦ ПНПУ, 2018. С. 153–157.

АНОТАЦІЇ

Білецька В. В. Іван Мірчук як історик української філософії: європейський контекст. – Рукопис, 222 с.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філософських наук за спеціальністю 09.00.05 – історія філософії. – Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. – Київ, 2019.

У дисертації здійснено комплексний історико-філософський аналіз поглядів І. Мірчука на специфіку української філософської думки у загальнослов'янському контексті. Проаналізовано «філософію серця» Г. Сковороди, світоглядні орієнтири Лесі Українки та філософську доктрину В. Липинського в інтерпретації І. Мірчука як ключові концепти української філософської думки XVIII – початку XX століть, розкрито ставлення І. Мірчука до академічної філософії XVIII – XIX століть.

З'ясовано погляди вченого на питання взаємозв'язку між ментальністю народу, національною філософією та специфікою філософської думки конкретного мислителя. Встановлено, що І. Мирчук працював у руслі парадигми філософії як вияву національного характеру, одночасно обстоюючи ідею про те, що кожна творчість, у тому числі і філософська, розвивається на ґрунті своєї національної культури та виявляє характерні риси останньої.

Показано актуальність, значення та цінність історико-філософської спадщини І. Мирчука для сучасної української філософської науки і доведено, що вивчення наукового доробку мислителя є важливою передумовою інтеграції вітчизняної історико-філософської науки в загальноєвропейський науковий дискурс.

Ключові слова: історія філософії, національна філософія, світогляд, світоглядні орієнтири, культура, цивілізація, духовність, месіанізм.

Билецкая В. В. Иван Мирчук как историк украинской философии: европейский контекст. – Рукопись, 222 с.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата философских наук по специальности 09.00.05 – история философии. – Национальный педагогический университет имени М. П. Драгоманова. – Киев, 2019.

В диссертации осуществлен комплексный историко-философский анализ взглядов И. Мирчука на специфику украинской философской мысли в общеславянском контексте. Проанализировано «философию сердца» Г. Сковороды, мировоззренческие ориентиры Л. Украинки и философскую доктрину В. Липинского в интерпретации И. Мирчука как ключевые концепты украинской философской мысли XVIII – начала XX столетий, раскрыто отношение И. Мирчука к академической философии XVIII – XIX столетий.

Определено, что развитие философских поисков ученого проходила в направлении от гносеологии и методологии И. Канта к изучению особенностей и проблем мировоззрения украинского народа. По своим взглядам мыслитель принадлежит к философам-неокантианцам, поскольку свой творческий путь он начинал с изучения и осмысления философских взглядов именно И. Канта.

В работе определено, что И. Мирчук обосновал собственный оригинальный методологический подход к историко-философским исследованиям, в основе которого лежит изучение взаимосвязи между культурой, мировоззренческими идеями и собственно философией. Методологический подход мыслителя предусматривал постепенный переход от начального сбора материала к формулировке общих умозаключений. При сборе материала философ поэтапно сужал поле исследования, изучая проявления духовности народа в определенном аспекте, и на основании полученных результатов делал обобщающие выводы. В пределах этого подхода он сначала анализирует философские тенденции в Украине, потом

переходит к отдельной личности или литературному произведению, завершая анализом этнографического материала. Будучи настоящим мастером философского и литературоведческого микроанализа, основывающегося исключительно на конкретных фактах, И. Мирчук рассматривал эти факты в широком идейном и историко-культурном контексте.

Исследуя «философию сердца» Г. Сковороды, И. Мирчук определил, что ключевой идеей философского творчества украинского мыслителя является глубокий антропологизм, который ученый впервые охарактеризовал в трех аспектах: онтологическом, теоретико-познавательном и морально-практическом. Онтологический аспект был представлен концепцией о трех мирах: макрокосме, микрокосме и символическом мире, теоретико-познавательный – реализуется в гармоническом взаимодействии микрокосма и макрокосма и проекции последнего на внутреннюю сущность человека, главное предназначение которой – самопознание. Морально-практический аспект состоит в обосновании морали и ее распространении как теоретически, так и практически. В процессе исследования было установлено, что Г. Сковорода и его философия стали ярким примером проявления особенностей украинского мировосприятия и духа, а также мощным стимулом для дальнейших исследований И. Мирчука, касающихся специфики украинской духовности.

Развитие академической философии XVIII – XIX веков ученый связывал с распространением в Европе идей Просвещения и Романтизма, Х. Вольфа. Мыслитель выделил два направления распространения вольфианской системы в Украине – киевский и львовский.

Исследования творчества Л. Украинки И. Мирчук проводил с помощью второго методологического подхода, который предусматривал анализ литературных произведений. Он констатировал, что творческое наследие поэтессы основывается на таких мировоззренческих ориентирах, а именно: чувственности, философичности литературного творчества, специфическом отношении человека к природе и индивидуализме.

Ценность исследования И. Мирчуком философского наследия В. Липинского заключается в том, что он проанализировал взгляды украинского историка сквозь призму мессианизма. Мессианиззм славяновед понимал как веру в отдельное очень важное и наперед определенное предназначение народа, который, считая себя носителем новых идей, должен исполнить в истории человечества четко определенную роль.

В диссертации освещены главные проблемы и особенности славянской философии в понимании И. Мирчука, выяснены взгляды ученого на вопросы взаимосвязи между ментальностью народа, национальной философией и спецификой философской мысли конкретного мыслителя.

Установлено, что И. Мирчук работал в русле парадигмы философии как проявления национального характера, отстаивая идею о том, что каждое творчество, в том числе и философское, развивается на почве своей национальной культуры, проявляя характерные черты последней.

Показано актуальность, значение и ценность историко-философского наследия И. Мирчука для современной украинской философской науки. Доказано, что его изучение является важной предпосылкой к интеграции украинской историко-философской науки в общеевропейский научный дискурс.

Ключевые слова: история философии, национальная философия, мировоззрение, мировоззренческие ориентиры, культура, цивилизация, духовность, мессианиззм.

Biletska V.V. Ivan Mirchuk as a historian of Ukrainian philosophy: the European context. – Manuscript, 222 p.

Dissertation for obtaining the Candidate of Philosophical Sciences (PhD) degree in specialty 09.00.05 – History of Philosophy. – National Pedagogical Dragomanov University. – Kyiv, 2019.

A complex philosophical analysis of the views of I. Mirchuk on the specifics of Ukrainian philosophical thought in the general Slavic context was carried out in this dissertation. The author has analyzed the «philosophy of the heart» by G. Skovoroda, the philosophical doctrines of Lesia Ukrayinka and the philosophical doctrine of V. Lypinsky in the interpretation of I. Mirchuk as the key concepts of the Ukrainian philosophical thought of the 18th – the early 20th centuries, and has revealed the attitude of I. Mirchuk to the academic philosophy of the 18th–19th centuries.

It was determined that I. Mirchuk worked in line with the paradigm of philosophy as an expression of the national worldview, while advocating the idea that every creative work, including philosophical, develops on the basis of its national culture and reveals the characteristic features of the latter. The value of the heritage of I. Mirchuk for the modern world and Ukrainian philosophical science have been shown, and it has been proved that studying the scientific development of the thinker is an important prerequisite for the integration of the national philosophical science into the European scientific discourse.

Keywords: history of philosophy, national philosophy, worldview, ideological orientations, culture, civilization, spirituality, messianism.

Підписано до друку 27.12.2018 р.
Формат 60x84/16. Папір офсетний.
Гарнітура Times New Roman. Друк офсетний.
Обл.-вид. арк. 1,2. Ум.-друк. арк. 1,4
Наклад 100 прим. Зам. № 182

Віддруковано в ПНПУ імені В. Г. Короленка,
вул. Остроградського, 2, м. Полтава, 36003

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру серія ДК № 3817 від 01.07.2010 р.